

DOLENJSKE NOVICE

Dolenjske Novice izhajajo vsak četrtek; ako
: : je ta dan praznik, dan poprej. : :

Cena jim je za celo leto (od aprila do aprila) 3 K, za pol leta 1-50 K. Narocnina
za Nemčijo, Bosno in druge evropske države znaša 3-50 K, za Ameriko 4-50 K.
List in oglasi se plačujejo naprej.

: Vse dopise, naročnino in oznanila :
: sprejema tiskarna J. Krajec nasl. : :

Vojnospominska ustanova

za dolenjske dijake novomeške gimnazije.

Svetovna vojska rodi različne ideje, ustvarja po potrebi raznovrstne organizacije. Rodila je tudi misel, osobito v nekaterih odkritosrčnih prijateljih dijakov, da naj se ustanovi iz prostovoljnih prispevkov v trajni spomin na v svetovni vojski za cesarja in ljubo domovino padle dijakove novomeške gimnazije ena ali dve ustanovi. Pred vsem se hoče s to ustanovo spominjati vseh v svetovni vojski padlih dijakov-junakov, kakor: Orešek Ignacija iz Sv. Trojice pri Mokronogu, Skušek Valentina iz Škocijana, Toličič Franca iz Maribora, Kastelic Lovra iz Št. Lovrenca, Pureber Slavka iz Šmihela, Cvelbar Jožefa iz Kostanjevice, Benedik Mirko iz Brezovice pri Ljubljani ter vseh onih, ki bi morda postali še žrtev svetovne vojske. Zato se bo štipendist zavezal sam, da bo dal v začetku šolskega leta od 105 kron pet kron za svete maše v blagorajnkah dijakov. Torej bo tudi ob enem nekake vrste ustanovna sv. maša, kar bo gotovo pred vsem starišem, sorodnikom in prijateljem padlih vojakov v veliko tolažbo, ki ne bi mogli vsako leto priskrbeti toliko svetih maš.

Kakor pové naslov ustanove, imajo pravico uživanja izključno oni učenci iz Dolenjskega, ki so redno vpisani na novomeški gimnaziji. — Pravico podeljevanja ima ravnatelj novomeške gimnazije z učiteljem veronika in voditeljem dijaške Marijine družbe; v slučaju, da se družba neha, predstojnik novomeškega frančiškanskega samostana. Prostovoljne prispevke sprejema blagajnik odbora gospod dr. Tiller, profesor; v slučaju njegove odsotnosti pa uredništvo Dolenjskih Novic. — Novomeška gimnazija je Dolenjska gimnazija, na kateri po večini študirajo kmetijski, nadarjeni fantje, da, čestokrat ubožnejši, ki potrebujejo podpore po ustanovah. Zato vsi

Dolenjci, vsi prijatelji dobrih dijakov, prispevajte vsak po svoji moči za to prepotrebno vojno spominsko ustanovo. Obrest, ki nam bo donajala ta ustanova, bodo v tolažbo rajnkim dijakom-vojakom ter v splošno korist cele Slovenije, osobito še lepe Dolenjske.

Novo mesto, 24. januarja 1917.

Franc Brežnik, predsednik.	Dr. Viktor Tiller, blagajnik.
Dr. Ciril Azman, odbornik.	Marjetič Jos., c. kr. poročnik.
Urban Horvat, odbornik.	P. Pavel Potočnik, tajnik.
	Davorin Budna, odbornik.

Vilson

Vže tretje leto divja krvava borba, katero sv. oče po pravici nazivlje — samomor Evrope, zato iščejo vojskujoče države zavetja v Ameriki pri predsedniku Zedinjenih držav. Vilson je ob svoji novi izvolitvi obljubil volilcem, da bo po svoji moči deloval tudi za mir v starem delu sveta, zato je hotel ostati mož beseda, zato je izšla njegova nota. In vojskujoče države so djale: O Vilson, mi ti zaupamo, pomagaj nam, reši nas! Nota ima po svoji vsebini in v vseh izrazih nekaj ameriškega na sebi, zato ne bo odveč, ako si ob tej priliki ogledamo osebnost in značaj predsednika Zedinjenih držav.

Vilson kot bivši guverner v Trentonu in kot predsednik bele hiše v Washingtonu, to sta dva popolnoma nasprotujoča si človeka, trdijo njegovi prijatelji in sovražniki. Prvi je bil demokrat, drugi pa autokrat. Kot guverner v Trentonu si je pridobil splošno popularnost, ker je imel vsakdo dostop do njega. Njegova pisarna je bila od zjutraj do večera odprta bogatinu in revežu, vsakdo je našel pri njem nasvet in pomoč v dvomljivih zadevah in potrebah. Njegova pomoč je bila izdatna, ker je vselej ščitil slabjšega proti močnejšemu, zato je tudi njegov vpliv v Zedinjenih državah rasel od dne do dne. Spoznale so v Vilsonu moža z visoko izobrazbo, ki ne išče samo glasov volilcev, temveč tudi

njihovih src, zato ni čuda, ako je kmalu zamenjal malo pisarno v Trentonu z veliko belo hišo v Washingtonu.

Honores mutant mores. Umevno je, da se je sedaj izpremenil. Ta izprememba pa je bila pri njem plod globoke premišljenosti. Kot bivši profesor je pričel vse pojave novega življenja motriti zgolj iz znanstvenega stališča, zato se je popolnoma osamosvojil, si postavil za svetovalca le lastno pamet in lastno vest, zaprl vrata vsem svetovalcem in klečepalcem in dovolil vstop tudi svojim prijateljem, ožjim somišljenikom in diplomatom le v najnujnejših zadevah. V znani aferi „Luzitanije“ je šel za cel mesec na kmete, kjer je živel ločen od sveta, da ga niti njegov državni tajnik ni smel obiskati. Taka samovlada ima svoje dobre strani, ker zapre vrata prilizovanju in klečepalstvu in pokaže vladarjevo odločnost in samozavest, ima pa tudi lahko slabe strani, ako ni vladar dovolj informiran o potrebah in željah ljudstva itd.

Vilson, predsednik Zedinjenih držav je nastopil v predsedniški dolžnosti v Evropi. In vojskujoče države se z vidnim zaupanjem obračajo do njega. Napačno bi bilo trditi, kakor pravijo tisti, ki ga najbolj poznajo, da so Vilsonu pri srcu le koristi lastnih rojakov. Počakajmo torej, bližnja prihodnost nam bo prav natančno odkrila njegovo osebnost in njegovo razmerje do nas. Fr. Pavšič.

Cepljenje trt.

Letos bodemo zopet imeli težave s cepljenjem trt. Gumijevih vezi za zeleno cepljenje trt ne bo dobili. Že lani so si nekateri vinogradniki pomagali na razne načine. Najbolj enostaven način je bil, da so dobili mesto gumijevih vezi kako drugo prožno snov (elastiko). S prav dobrim vspehom se v to svrhu lahko porabijo stare, a še prožne cevi (šlavhi) od koles (bicikljev).

Če se zreže taka cev na 12—15 cm dolge in 2 do 3 mm široke paske, se s temi paski ravnotako lahko cepljenke povežejo, kot z gumijevimi trakovi, ki smo jih do-

bivali v miru. Uspeh je pri tem ravnotako dober kot pri gumijevih trakovih. Vsaj je pri zelenem cepljenju glavna stvar to, da tišči ves cepič toliko časa na podlago, dokler se ne priraste.

Zelo dobro se tudi da cepiti brez gumijevih vezi s pomočjo ablaktiranja ali pritikanja. Ta način cepljenja obstoji v tem, da se dve mladiki, ena divja, druga žlahtna, na prikladnem mestu primerno narežete, obe rani se položite ena na drugo in se cepilno mesto poveže z rafijo ali pavolo. Ker podlaga in cepič rasteta vsak na svoji trti je cepljenje navadno prav uspešno in se rado prime.

Še-le potem, ko začne cepič odganjati, se ga od matrne trte pod cepilnim mestom odreže. Cepljenje s pritikanjem je najstarejši način cepljenja. Naučil se ga je človek že v naravi. Vsakdo je gotovo že videl dve križajoči se veji dveh raznih dreves ali istega drevesa, ki so se vsled majanja v vetru na gotovem kraju odrgnile in pozneje na tem mestu zrastle. To je pravzor cepljenja s pritikanjem.

Kakor mi poroča Jožef Slapšak, posestnik v Hrastnem št. 5 pri Št. Rupertu, imel je s tem načinom cepljenja pri trtah prav povolen uspeh.

Samo ob sebi umevno pa je, da se da to cepljenje izvesti le tam, kjer rastejo domače, oziroma že cepljene trte pomešane z divjimi ameriškiimi. Treba je tudi skrbeti že spomladi pri režnji zato, da doseže podlaga oddaljenost cepiča, tako da se pri cepljenju oba dela lahko skupaj stakneta.

Kjer tega ni, toraj kjer se gre za cepljenje ameriških trt, ki rastejo same zase, si moramo pomagati z navadnim zelenim ali pa, če nimamo zato potrebnih gumijevih vezi, s suhim cepljenjem.

Kar se slednjega tiče, smo letos zopet za eno leto bogatejši na izkušnjah. Lani smo cepili na suho večinoma visoko. Ker je bilo vreme koncem aprila in začetkom maja toplo, so nam cepiči prehitro odgnali, hitreje namreč kot je bilo želeli. Cepič je odgnal iz lastnih rezervnih snovi do 15 cm dolg poganjek in ta se je na to posušil, zato ker še ni bilo cepilno mesto dovolj

LISTEK.

Moj varovanec.

Piše poročnik Jože Barle.

Bilo je nekoliko dni po prihodu svežega maršbataljona. Za kratek čas sem se sprehajal po strelskem jarku gori in doli, ogovarjal momce, ki sem jih srečaval, jih vpraševal po tem in onem, da jih bliže spoznam in si pridobim njih zaupanje.

Kar začujem pridušne jok. Začuden se oziram; v kotu traverze, na stopnici, ki pelje na prsbran, sedi mlad fant s pismom v roki, in pretresljivo joka.

„Kaj ti je, čemu jokaš?“

On vstane ter mi molče poda pismo.

Pismo matere sinu na bojno polje! Berem in berem! Izliv materinega srca, izliv materine ljubezni! Vsaka črka — skrb, vsaka besedica — trepet, vsaka vrstica — bojazen, vsak odstavek — molitev — za sina!

Ali ga zebe? Ali trpi lakoto, ali žejo? Ali ima še kaj čokolade? Ali ji vsak dan piše? Ali Rusi močno streljajo? Ali je

zdrav? Ali mora ponoči na stražo, ali na patroljo? —

Tako so si sledila vprašanja, drugo za drugim, brez reda in zveze, kakor ji je narekovalo materino srce.

Dal sem mu pismo nazaj.

Stal je pred menoj majhen in šibak, pravo dete. Vse na njem je bilo preveliko. Kapa do ušes, bluza dvakrat preširoka s predolgimi rokavi, čevlji — s temi čevlji bi lahko jadral preko morja! Njegov obraz je bil kakor obraz šestnajstletne deklice, razdvojenost, skoro obupnost je bilo čitati na njem. In oči, te preproste, otroške oči! Kako preplašeno in začudeno so gledale v svet!

„Koliko si star?“

Obrisal si je s predolгим rokavom oči in s silo zadrževal solze.

„Javljam pokorno — sedemnajst!“

„Enoletni prostovoljec?“

„Da, gospod poročnik!“

Njegove velike, otroške oči so bile vprašujoče vprte va-me, češ: čemu ta vprašanja.

„Dobro mamico imaš, dragi moj —“

Zopet solze! Samo, da sem omenil mamico, pa so se vsule curkoma. Njegovo

drobno telo se je stresalo sunkoma od pridušnega joka; kakor kupček onemoglosti je stal pred menoj.

Materin ljubček!

Zasmilil se mi je revček! Saj ni ničesar zakrivil, pa so ga iztrgali iz naročja ljubeče mamice! Povabil sem ga v moje kritje.

Nisem nežne nravi in ne znam lepo izbrati besedi, a posrečilo se mi je, da sem ga potolažil. Zamislil sem se v njegov položaj in mu govoril iz srca v srce. Kmalu se je revček smejal, dočim so mu še solze tekale po otroškem licu!

Povabil sem ga, naj se ob vsaki priliki zateče k meni. Kadar mu je težko, ali dolgočas, ali ima sicer kaj na srcu; moje kritje mu je vedno odprto; sprejel ga bom vedno z odprtimi rokami.

Kako mi je bil hvaležen! S solzami v očeh se mi je zahvaljeval za moje tolažilne besede; da ni še našel tako plemenitega srca, odkar je zapustil mamico; da sem mu največji dobrotnik za lastno mamico itd. Moral sem se zares braniti njegove hvale.

Prijateljstvo je bilo sklenjeno. Ni minil dan, da bi ne bil vsaj za hipec pokukal

v moj stan. Kadar mu je služba dovoljevala, je priskakal k meni. Z otročjo vdanostjo je visel na meni. Skupaj sva brala pisma, ki mu jih je pisala mamica, skupaj pisala mamici pisma, polna otroške ljubezni in nežnosti. Kako je on ljubil svojo mater! Kadar sva omenila „mamico“, vedno so se mu lesketale solze v očeh; a govoril bi bil najraje vedno o „mamici“!

In kako ne bi! Očeta ni poznal nikdar, bratov in sester ni imel. Jaz sem mu namestoval očeta, brata in sestre, tako mi je zadrževal vedno.

Nepričakovano pa je prišlo, česar sva se bala on in jaz — prideljen je bil drugi kompaniji.

Slovo je bilo težko in bridko. Obljubil sem mu, da ga bom ob vsaki priliki obiskal. Jokaje me je zapustil.

Zdaj, ko ga več ni bilo, sem spoznal, kako mi je bil prirasel na srce, kako se mi je bila priljubila ta nežna duša, to dete, otrok po duhu in telesu.

O prvi priliki, ki se mi je ponudila, sem jo krenil proti njegovi kompaniji. To je bilo veselje!

zaraščeno, da bi podlaga izrastel poganjek lahko redila. Tam, kjer je odgnal cepič kasneje, to je še-le takrat, ko je bilo cepilno mesto že dovolj zaraščeno in tako zveza med podlago in cepičem trajna, je bil uspeh cepljenja dober. Iz tega sledi, da za naše podnebje visoko cepljenje trt bodisi, da sploh ni, ali pa da je treba cepiti že prej, predno trta najhuje odganja, tedaj znabiti že koncem marca, to je v času, kot se navadno tudi drevje cepi. Tozadevne poskušnje bo treba še letos izvesti.

Prav dobro pa se je obneslo cepljenje na suho tam, kjer se je cepilo nizko pri tleh ali celo v tleh in se je na to ves cepič z zemljo zagrenil.

Najboljši je bil uspeh pri cepljenju po Vipavskem, lani tudi v tem listu opisanem načinu, to je pri cepljenju v sklad ali razkol v star les trte.

Kdor ima tedaj letos trte, ki se dajo na ta način cepiti, to je, da niso preveč globoko sajene, naj ocepi vse trte na ta način in bo dosegel gotovo prav lep vspeh.

Nikakor pa naj ne mečejo gospodarji močnih ameriških trt iz zemlje z namenom, da jih nadomestijo s kupljenimi cepljenkami, kajti na stalnem mestu na omenjen način ocepljena trta bo že drugo leto prav lepo rodila, medtem ko rabi podsajena cepljenka tri do štiri leta, da prične roditi.

Kdor pa misli letos vinograd na novo zasaditi, ta stori najbolje, da ameriške trte koncem marca najprvo v roki ocepi, nato jih vloži v zaboj z žaganjem in jih da na toplo mesto (hlev itd.) kaliti in še-le potem jih posadi v vinograd. Če sadimo po dve dobro kaljeni trti k enemu kolu, se bo gotovo vsaj ena prijala.

Kar se jih pa prime več, te bodo dale drugo leto trte za podsajanje. Na ta način se dandanes najhitreje in najenostavneje pride do cepljenega vinograda.

B. Skalický.

Gospodarstvo.

Podružnica Vojne zveze za trgovino z deteljnim semenom za Kranjsko je c. kr. kmetijska družba v Ljubljani, ki v imenu dunajske centrale vrši na Kranjskem tozadevne posle. Kmetijska družba v Ljubljani torej izdaja pooblastila zanesljivim nakupovalcem deteljnega semena, ki so se s to kupčijo pečali že pred vojno in ki smejo nakupljeno deteljno seme prodajati edino-le udom Vojne zveze. Nadalje izdaja kmetijska družba transportna dovoljenja za pošiljatev deteljnega semena po železnici, kakor jih predpisuje tozadevna ministrska naredba. Udje Vojne zveze za trgovino z deteljnim semenom, ki so upravičeni to seme nakupovati naravnost ali potom upravičenih nakupovalcev, so na Kranjskem: C. kr. kme-

„Gospod poročnik, gospod poročnik!“ je klical že od daleč in mi pritekel naproti.

Obiske sem ponavljal, kadar mi je bilo le mogoče. Kadar sem došel, je bil zanj praznik. Včasih sem mu izposloval dovoljenje, da je smel iti z menoj v moje kritje. To je bil zanj višek veselja! Koliko mi je imel povedati, koliko potožiti!

Nekoč več dni nisem imel prilike iti k njemu. Vreme se je bilo med tem spremenilo, nastopila je bila huda zima.

Nekega mrzlega jutra začujem krepko trkanje na moja vrata. Odprem; zunaj sanitetna nosila, na njih vojak pokrit z odejo. Kaj hočejo? To sliko vidim vendar vsak dan!

„Gospod poročnik!“

Bil je moj varovanec. —

Zjutraj so ga bili našli na straži nezvestnega, z rusko kroglo v prsih; majhno je še tlela v njem iskra življenja.

Odšel je v bolnico. Daj mu mili Bog, da kmalu objame svojo ljubljeno mamico!

tijska družba kranjska v Ljubljani, Gospodarska zveza v Ljubljani, A. Ebenspanger, Kmet & drugi, J. Knez, Franc Pogačnik, Sever & Urbanič, Viljem Steinherz, Adolf Lorand vsi v Ljubljani ter J. i. S. Majdič v Kranju.

Nova naredba glede masti. V krogih poljedelcev razširjeno je v precejšnji meri naziranje, da je po eni strani treba oddati le mast onih prašičev, ki se koljejo v kasnejšem času, po drugi strani pa, da je treba oddati od teh prašičev celo mast. Temu nasproti se opozarja pred vsem na to, da se dolžnost do oddaje ne razteza na celo pridobljeno mast, nego le na del masti. Surove masti bo treba oddati od prašiča: pri zakolni teži do 60 kg 2 kg, pri zakolni teži od 60 do 100 kg 3½ kg, pri zakolni teži od 100 do 150 kg 6 kg, pri zakolni teži nad 150 kg 10 kg. Če je mast že stopljena, je treba oddati mesto surove masti primerno množino stopljene masti ter je računati pri tem šest delov prve za pet delov drugoimenovane. Dalje se izrecno povdarja, da prenaqljen zakol ne oproščuje od omenjene dolžnosti, ker veljajo tozadevne določbe brez izjeme za vse prešiče, ki so bili zaklani od 1. novembra 1916 naprej.

Prehrana. Dunajski listi poročajo, da nam bo Ogrska dala nekaj več žita in tudi več prešičev na teden. Pomanjkanje kruha na Dunaju je samo trenutno. Glede posprave žita so v nekaterih kronovinah izdali strožje odredbe, ki se n. pr. na Nižjem Avstrijskem izvršujejo s pomočjo vojaštva. Strožje bodo nadzirali peke.

Franjo Neubauer:

Pismo.

(Pesem dekleta.)

Belo pismo sem pisala
dolge, dolge dneve tri.
Prvi dan sem prejkotala,
listič bil napisan ni.

Spet sem drugi dan pisala,
da me duša vsa boli.
Lista nisem dokončala,
ker za bol besede ni.

Ko sem tretji dan pisala,
vran mi črni prileti:
„Vojska ga je pokopala,
pisma več mu treba ni.“

Vojni pregled.

Italijansko bojišče. — Kakor smo omenili v zadnji številki, da se pripravljajo Italijani skupno s Francozi na velik sunek na laški bojni črti, potrjujejo tudi razni drugi listi. V kratkem se utegnejo razviti na tem bojišču za laško avstrijsko nemško vojsko odločilni boji. Da na tej bojni črti morajo navaliti združeni Italijani in Francozi, je častno za naše junake. Toda teh junakov tudi združenih naval sovražnikov ne bode zmogel in sovražnik se bo preprical, da je bil ravno tako ničev tozadevni sklep konference v Rimu, kakor vsi dosedamji sklepi entente. Po uradnem poročilu 27. januarja postalo je delovanje topništva in letalcev živahnejše. V okraju Dobrdoškega jezera se je do okoli polnoči streljalo z nezmanjšano silo. Pri letalskih nastopih prišlo je na Goriškem do več bojev v zraku z zmagovitim izidom za naše letalce. Tako je pri Sv. Florjanu neko naših letal (opazovalec kad. asp. Matijević, pilot narednik Vognar) prisililo sovražno nieuportsko letalo, da je pristalo. Jugovzhodno Nove vasi moral se je neki veliki italijanski dvokrovnik, ko je bil poražen v zračnem boju, spustiti na tla. Pri Opatjemselu je naš obrambni ogenj sestrelil eno letalo, neko drugo pa se je moralo pri Trziču spustiti na tla.

Rusko bojišče. — Nemški sunek jugovzhodno Rige zmagonosno napreduje. 24. jan. so vzhodno pruske čete po srditi topovski predpripravi junaško naskočile ruske postojanke zapadno od Kaluzna. V močvirnatem ozemlju tega frontnega oddelka ni nobenih pravih strelnih jarkov; v močvirju se pripravijo postojanke z drevesnimi debli in drugim

gradivom. Privedena sveža ruska ojačenja so zacasno zakasnila napredovanje Nemcev, katerim se pa je med tem posrečilo prodreti po nekem zveznem jarku do tri in pol kilometra severno Rohna, vsled česar so bili Rusi prisiljeni, se proti severu umakniti. Izgube Rusov so bile kakor prejšnje dni tudi sedaj izredno težke. Po izpovedi vseh ujetnikov si je rešilo življenje od nekega ruskega polka največ 400 mož s tremi častniki; večina je bila pobita ali pa po topovskem ognju v postojankah zatusa. Ujetniki so izjavili, da so bili dva dni brez vsake hrane in da se je mnogo tovarišev uprl. Vzhodno Ae so Rusi petkrat srdito napadli, a bili s težkimi izgubami odbiti. — Avstrijsko uradno poročilo 27. januarja javlja, daso avstrijsko-ogrške in nemške poizvedovalne čete podmaršala pl. Ruiza v dolinah Putna in Casinu ujele 100 mož. Sicer pri avstrijskih četah nič važnega. — Kakor poroča „Tägl. Rundschau“ iz Berna, je v zadnjih tednih doslo v odsek Galaca-Reni osem do deset novih ruskih divizij, da Galac tudi v razvalinah drže kolikor mogoče dolgo. — Več listov v Rigi poroča, da so ruske oblasti unile v Galacu do 3 milijone rudov zita, ki je bil last Angležev ter zapovedali, naj se tudi kurivo unci. Velike zaloge drv so zazgali, a radi močnega vetra se je požar razširil na skladišča ob bregu ter jih uničil. Pri tem je zgorelo tudi veliko hiš. Četam, kakor tudi civilnemu prebivalstvu se je po naročilu rumunskega poveljstva naznailo, da so požgali dezelne pridelke angleški agenti, ker so bili angleška laka, katera noče, da bi prišli sovražnikom v roke.

Zahodno bojišče. — Preizkušeni westfalski in del badenskih polkov v odseku generala pehote pl. Francois pod poveljstvom generalnega pobocnika pl. Boernerja so 26. jan. na zahodnem bregu Moze, uspešno podpirani po topništvu, pionirjih in metalnih min, vzeli z naskokom francosko višino 304 v širini 1600 metrov. Sovražnik je imel v rocnem metazu krvave izgube ter prepuštil na ujetnikih okroglo 500 mož, med njimi 12 častnikov in 10 strojnih pušk. Francozi so nastopili ponoči s protinapadom, ki se je pa izjalovil. Sosedno tocke, kjer so Nemci napadli, so uspela podjetja na „Mrivem mozu“ in severovzhodno Avocourta. Francozi poizkušajo pokriti ta njih poraz na višini 304 ter trdijo, da so večji del izgubljenih postojank zopet vzeli. To ne odgovarja resnici, kajti osvojeni jarki so trdno v nemški roki. Držali so jih proti vsem protinapadom. Očividno nameravan francoski napad je 28. januarja topovski ogenj v kali zadušil. — 27. januarja se uradno poroča: Premagali smo jugovzhodno angleško stražo ter tam izgubili deset mož. Več z ognjem pripravljenih sunkov angleških čet južno prekopa La Basse se je izjalovilo. Francoze, ki so prodirali proti našim postojankam jugovzhodno Chilly, smo odbili. Sovražno prvo črto pri Barleux so lastni poizvedovalci našli prazno. Nočnemu napadu Francozov na postojanke, ki smo jih priporili na višini 304, ki se je pa ponesrečil, je zgodaj zjutraj sledil napad, ki se je pa tudi krvavo zrušil. Poizvedovalni oddelki so udrli pri Mauchelles na Woewre, na višini Combres in v ovinku Moze v francoske jarke ter pripeljali iz njih 30 ujetnikov. Kakor prejšnje dni, odlikovale so se tudi tukaj naskakovane čete hanoverskega rezervnega pešpolka št. 73. Dne 28. januarja pa se uradno poroča, da se je angleškim oddelkom po močnem streljanju posrečilo, vgnezditi se v malem delu najspredejšje črte severno Somme. Večerno poročilo pa javlja, da se je na zahodnem bregu Moze izjalovilo več francoskih napadov na višino 304.

Balkansko bojišče. — „Daily News“ pišejo, da se v sofijjskih vojaških krogih odkrito govori o bližnji veliki ofenzivi na macedonskem bojišču, katere cilj bo, da se Bitolj zopet iztrga ententi. — Bolgarsko uradno poročilo 27. januarja javlja: Pri Bitolju se je slabo streljalo s puškami, strojnimi, minami in s topovi. Slabo se je streljalo s topovi v ovinku Črne. Osamljeni strelji s topovi le v nekaterih odsekih pri Mogleni. Poveci slab topniški ogenj in streljanje med patroljami na obeh straneh reke Vardar. Boji med patroljami in slab topovski ogenj ob Strumi. Isto poročilo 28. januarja javlja, da so Bolgari v bojih poizvedovalnih oddelkov na nižini reke Strume priporili znatne uspehe. — Po izjavi admirala Fournierja, prejšnjega poveljnika bojne brodovja sporazuma na Grškem, v „Matinu“, nakupuje Anglija grško brodovje zato, da pospešuje s tem popolno slabost Grške na morju, ker bi se, če pristopi Grška osrednjim velesilam, ustvarila sporazumu sovražna bojna črta od Pulja do Dardanel in bi ne bilo mogoče vzdržati blokade na Sredozemskem morju.

Razna bojišča. — (K. u.) Poroča se iz Carigrada 27. januarja uradno: Našo postojanko pri Felahie je prišel sovražnik 27. januarja živahno s topovi obstreljevati, a napadel ni. Našo postojanko južno Tigrisa je napadel sovražnik 25. januarja po močni topniški pripravi z znatnimi silami. Sovražniku se je posrečilo za ceno težkih izgub, da je pridobil ta dan

nekaj prostora. 2000 angleških mrličev leži pred kratkim odsekom naše bojne črte. Sovražnik je dne 28. januarja zopet napadel, a smo ga popolnoma odbili.

Na morju. — Po uradnem poročilu nemške mornarice 28. januarja je neki nemški podmorski čoln na vzhodnem Sredozemskem morju 9. januarja potopil popolnoma naloženi tovorni 5000 tonski oboroženi parnik in 15. jan. angleški 3838 tonski oboroženi parnik „Barfield“, ki je vozil iz Malte v Port Said premog in olje. Ujet je kapitan parnika „Barfield“. 25. januarja je potopil s torpedom isti podmorski čoln približno 250 morskih milj vzhodno Malte proti vzhodu vozeci se transportni parnik, ki je bil oborožen in katerega je spremljala neka francoska torpedovka. Parnik, kateri je bil poln čet, se je v 10 minutah potopil. — Iz Rio de Janeiro se poroča Lyonskim listom, da je potopila neka nemška krizarka francosko jadnico „Asnuera“ in francosko trojadnico „Nantes“. Moštvo je resila posadka neke nemške ladje.

Dopisi.

Iz Novega mesta. Življenje je daroval za domovino na ruski fronti g. Maks Sever, c. kr. profesor na novomeški gimnaziji, sedaj nadporočnik. Takoj prvi dan, ko je prišel s svojo hrabro četo v ogenj, je bil smrtnonevarno ranjen in je kmalu potem umrl v bolnici v Munkaču na Ogrskem. Da se je zares vse tako naglo zgodilo, nam je dokaz dopisnica, ki jo je poslal g. prof. Sever prečastitemu konventu oo. frančiškanov v Novo mesto, kot izraz sožalja povodom smrti šolskega ravnatelja gosp. P. Gotharda Podgorškega. Pisal jo je namreč 22. jan. in v samostanu so jo prejeli 26. jan. Dne 25. januarja je pa došla brzjavka na njegovo gospo, da je močno ranjen in 26. jan. pa je prihitela druga brzjavka s pretužnim poročilom, da je umrl. Grozovito je zadela ta vest njegovo neotolažljivo gospo soprogo in njegove jokajoče petere male otročiče.

Dopisnica, ki je torej došla enakočasno s smrtnim naznanilom, se glasi: „Prečastiti gospodje patri! Kakor mi moji pišejo, Vas je zadela bridka izguba. Prejmite od mene najodkritosrčnejše sožalje! — Tu nam je bilo prav dobro; kako bo naprej, to vse je v Božjih rokah. Koncem tega tedna odpotujem s svojo kompanijo v toplo stanovanje strelskega jarka, pogledat, kaj delajo Rusi. V bojih za Stanislav se je leta 1915 že enkrat odlikoval naš polk, sedaj gremo po nove lavorike. Sicer pa je sedaj na naši fronti za enkrat mir, kako dolgo, kdo ve? — Vsem gg. patrom, kakor tudi častitim gostom iz bližnje in daljne okolice, pošilja izpod mrzlih Karpatov tople pozdrave udani M. Sever.“

S prebridko usodo nesrečne rodbine in z njeno nenadomestljivo izgubo sočustvuje vse Novomesto. Rajnega gospoda profesorja je vse spoštovalo vsled njegovega ljudomilega in plemenitega značaja. Dijakom je bil izvrsten učitelj, moder vzgojitelj in tudi usmiljen sodnik.

Ohranimo hrabremu junaku najboljši spomin! Njegovi duši pa daj Bog rajsko plačilo!

Iz Trebnjega. V noči od 27. na 28. jan. nekako o polnoči se je čutil precej močan vertikalni potres; istotako se je čutil 29. januarja ob 9. uri 20 minut srednje močan potresni sunek. — Pri nas je občuten mraz, sneg vedno naletava. Posledica tega je, da ljudje ne morejo v cerkev, otroci ne v šolo. V nedeljo 28. januarja se je to jako poznalo, skoraj polovica ljudi je bilo manj v cerkvi. Ob delavnikih jih pride celo malo.

Iz Črnomlja. Naši vrli gospodarji in mladeniči krvavijo na raznih bojiščih, vsled česar se tudi ne more društveno življenje tako razvijati, kakor prej. Mladeniči-Orli so ali pod orožjem ali v bolnicah zaposleni, ne morejo torej nadaljevati telovadnih vaj in drugih društvenih prireditev. Pri vsem tem pa ni zaspalo naše društveno življenje, ker so društveni prostori postali ognjišče patrijotičnega delovanja našega vrlega ženstva. Kar tekmujejo med sabo, kako bi olajšale grozote vojske in olajšale vojakom na fronti

bivanje v mrzlih strelskih jarkih. Z vsoto marljivostjo izdelujejo slamnata obuvala in prirejajo zbirke za ranjence. Zelo se zanimamo o uspehih na bojišču in z največjim zanimanjem prebiramo vsakdanja poročila. V tem oziru nam prav dobro služi prodajalna Plut, ki dnevno razprodaja „Slovenca“ in tako pomaga razširjati katoliški tisk po navodilih papeža Pija IX. Radi tudi prebiramo ostalo časopisje, kakor: „Domoljuba“, „Bogoljuba“ in naše ljube „Dol. Novice“, ki prinašajo vedno toliko zanimivega iz naše lepe Bele krajine.

Iz Vinice. Kakor ostale župnije v Belokranjski, tako tudi viniška župa za mnogimi padlimi junaki, ki so darovali svoje mlado življenje na raznih bojiščih za cesarja in domovino. Kakor se je doznalo, se dosedaj pogrešajo sledeči vojaki:

1. Belavič Janko, Podklanc št. 2, padel na gališkem bojišču. — 2. Malešič Jože, Podklanc, v Srbiji umrl za ranami. — 3. Kajin Jure, Podklanc, padel na gališkem bojišču. — 4. Kajin Franc, Podklanc, umrl težko ranjen na bojišču. — 5. Prokšer Miha iz Učakovca, po zanesljivih poročilih padel na italijanski fronti, (uradnega potrđila še ni). — 6. Trempus Vincenc iz Vinice, v Galiciji smrtnoranjeno umrl. — 7. Moravec Jože, Vinica 47, v Galiciji ranjen, umrl na Dunaju. — 8. Tomec Jože, Podklanc 28, ranjen na bojišču, umrl na Dunaju. — 9. Gorše Jure, Hrast 24, padel v Srbiji 1. 1914. — 10. Muhič Peter, Staralipa 13, raznesla granata na italijanski fronti, po zatrdilu očividca. — 11. Belavič Ive iz Novelipe 34, pri trenskih četah padel v Galiciji. — 12. Perše Mate, Dol. Suhor, padel na italijanskem bojišču. — 13. Flajnik Jakob, Drenovec 14, padel na italijanskem bojišču. Pogrešajo se tudi: Cestnik Franc iz Vinice 52. Trempus Ciril iz Ogulina 4.

Iz Semiča. V tednu po sv. Neži so imele naše matere tridnevne duhovne vaje. Vodil jih je preč. g. superior iz Ljubljane, p. Kunstelj. Ker je ena najvažnejših, pa zaradi odsotnosti očetov tudi najtežjih dolžnosti mater dobra krščanska vzgoja otrok in je ta res večkrat pomanjkljiva, so se ozirale predvsem za vzgojo. Čeprav je bilo ravno tiste dni bolj slabo vreme, so se vendar vaj matere tudi iz najoddaljenejših vasi prav pridno udeleževale, gotovo ne brez koristi zase in za svoje otroke. — V letu 1916 je bilo v naši fari rojenih 75, porok 8, umrlo 85.

Učiteljski zbor c. kr. državne gimnazije v Rudolfovem naznanja tužno vest, da je gospod profesor

Maks Sever

c. in kr. rezervni nadporočnik

25. januarja t. l., junaško borec se za cesarja in domovino, padel na vzhodnem bojišču.

Sv. mašo zadušnico, katere so se udeležili profesorji in učenci, je opravil gimnazijski katehet doktor Ciril Ažman v frančiškanski cerkvi prvega februarja ob osmi uri.

Naj mirno počiva v junaškem grobu!

Veliki cesar

je bogato ilustrovana in mična knjižica, ki je pred kratkim izšla. Cena 1 krona, po pošti 20 vinarjev več. Prodaja se v Novem mestu pri J. Krajec nasl. in Urb. Horvat, v Ljubljani v Katol. Bukvarni, v Kranju v „Iliriji“. — Šole pa lahko naročajo knjižico pri izdajatelju Fr. Petriču, mestnem učitelju v Ljubljani, Glince, vila „Mila“. Knjižica zasluži vsled svoje lepe in domoljubne vsebine vsestranskega priporočila.

Domače in tuje novice.

Poroka. Dne 27. januarja se je v kapiteljski cerkvi v Novem mestu poročil g. dr. Fran Lozar, c. kr. avskultant v Kostanjevici z gđno bivšo učiteljico Silvijo Bučar. Nevesta je doma iz ugledne rodbine g. dež. sod. svetnika Bučar-ja. Poroko je izvršil mil. g. prošt dr. Seb. Elbert, kot priči pa sta fungirala gg. brata neveste, oba v vojni službi: Julij Bučar, abs. iur. in nadporočnik v rezervi; Danilo Bučar, farmaceut in enoletni prostovoljec. Mlademu paru iskrene čestitke in obilo sreče!

Poročil se je 29. januarja g. Štefan Sprajzer, hiš. posestnik in bivši trgovec s sadjem v Novem mestu z gđ. Frančiško Lindič. Obilo blagoslova!

Umrli je nenadoma pretekli ponedeljek zjutraj g. Ivan Kastelic, mizar in posestnik v Novem mestu. V nedeljo je bil še pri sv. maši. Ponoči mu je prišlo slabo in nastopila je možganska kap. Naj v miru počiva!

Umrli je nepričakovano Evgen Kretič iz Gorice, sedaj učenec tretjega razreda novomeške deške šole. V ponedeljek dopoldne je še bil v šoli, a zvečer ob devetih je že izhnil svojo nedolžno dušo. Bil je vrl, marljiv učenec, dober in blag sošolec, drag vsakemu, kdor ga je poznal. Pogreb se je vršil v kljub slabemu vremenu ob obilni udeležbi gg. učiteljev in učencev. Spavaj mirno v tihotni Prečini, dragi Evgen, in nad zvezdami ne pozabi nas, svojih novomeških in bršlinskih prijateljev!

Mestna hranilnica v Novem mestu. V mesecu januarju 1917 je 325 strank vložilo 330.702 kron 16 h; 330 strank vzdignilo 167.861 kron 93 h; torej več vložilo 162.840 K 23 h; eni stranki se je izplačalo hipoteknih posojil 6600 kron; stanje vlog 4.733.898 K 14 h; denarni promet 969.094 kron 13 h; vseh strank bilo je 1131.

Semenj za plemene in rejne prešiče bo v Novem mestu v ponedeljek 5. februarja.

Šentjanski premogokop na Dolenjskem je bil na prisilni dražbi pri okrajnem sodišču v Radečah prodan, in sicer Filipu Kuschu, tovarnarju usnja v Celovcu, ki je stavil največji ponudek 726.000 kron. Premogokop je, kakor znano, lastnina Šentjanske premogokopne družbe v Trstu, ki je pa od leta 1900 dalje tako gospodarila, da je nastalo dolgov in bremen nad dva milijona kron.

Pretrgani dvokronski bankovci. Opozarjamo občinstvo, da c. kr. poštini in brzojavni uradi sprejemajo pretrgane dvokronske bankovce samo še do 31. januarja in potem ne več. Od 1. februarja dalje bo sprejemala kose pretrganih dvokronskih bankovcev samo še Avstro-ogrška banka, toda le v smislu svoječasno izdanih določb. Občinstvo naj torej gleda, da pred 31. januarjem odda kose pretrganih dvokronskih bankovcev ali na pošti ali pri Avstro-ogrski banki, da pozneje ne bo imelo izgube.

Usmilite se ubogih ptičkov! Nenadni mraz in sneg je hudo zadel tudi naše krljate, uboge ptičke. Žalostni in lačni čivkajo okoli poslopij in zmrzujejo po drevju. Imejmo usmiljenja za ubogimi živalicami ter privoščimo jim kak zrnček žita ali drobtinico kruha, katerega si še semtertja marsikdo lahko pritrga ter s tem ubrani krljate pred poginom lakote. Ubogi ptički nam za to spomladi ne bodo izkazovali hvaležnosti samo s petjem, marveč tudi s pokončevanjem tisoč in tisoč škodljivca mrčesa.

Gasilski koledar za leto 1917 je izdala in založila „Kranjska deželna gasilska zveza“, s primerno vsebino, v prav lični obliki in čedni, rudeči vezavi z zlatimi črkami in okraski. Uredil ga je tajnik g. Fran Lavtižar.

Veliko snega imamo po vsem Dolenjskem. Visoki zameti ovirajo v več krajih ves promet. Snežuje še naprej.

Potres. V Novem mestu smo čutili dne 29. januarja dva potresna sunka. Prvi je bil precej močan ob 9. uri in 20 minut dopoldne, in drugi ob 11. uri in 25 minut dopoldne. — Potres so pa čutili tudi več ali manj v Ljubljani in okolici, v Zagrebu, v Trstu, v Pulju, v Gradcu in tudi na Dunaju. — Hudo so pa bili prizadeti po potresu Brežice in prav posebno še Krška vas na Dolenjskem, ki šteje nad 500 prebivalcev, kjer je potres napravil veliko škodo. Več hiš se je popolnoma podrlo, 28 jih je težko poškodovanih, skoraj vse druge hiše in gospodarska poslopja so več ali manj poškodovana. Prebivalci so bežali iz gungajočih se hiš, ne da bi poizkušali kaj rešiti iz njih. Gledali so le na to, da so rešili živino. Zavetja so iskali v lesenih hišah, kočah, skednjih in v hlevih. Dva fanta: eden je bil 17, drugi pa 12 let star, je podirajoče se zidovje podsulo, a so jih rešili, ker je orožništvo skupaj z občinskim predstojništvom takoj ukrenilo rešilna dela; starejši: Jožef Hrovatovič, je bil težko poškodovan. Na prošnjo deželnega predsednika g. grofa Attemsa, ki se je podal že včeraj popoldne z okrajnim komisarjem Kočevarjem v Krškovo, je vojaštvo poslalo v Krškovo šotore, odeje in vojne kuhinje. Potres je napravil tudi veliko škode v Brežicah. Močno je poškodoval veliko hiš in stavb. Posebno je trpelo poslopje okrajnega glavarstva, frančiškanski samostan, cerkveni stolp, notarjeva hiša veliko drugih zasebnih hiš. Eno žensko so zasule podirajoče se stene; umrla je. Prebivalci so zapuščali mesto in iskali zavetja v sosednih vaseh in v tovarnih železniških vozeh, v katerih se lahko kuri, ki so jih že sinoči poslali iz Zidanega mostu. V železniških vozeh biva veliko brežičkih rodbin. Pomožno akcijo tudi v Brežicah vojaštvo krepko podpira. — Zagrebški osrednji meteorološki zavod pa še poroča: Središče včerajšnjega potresa je bilo ob mejah Hrvatske, Štajerske in Kranjske 30 km od Zagreba. Glavnemu valovanju zemeljske plasti je sledila še cela vrsta slabjših streslajev, a le nekaj so jih daleč čutili. Seismografski aparati tukajšnje potresne opazovalnice so beležili danes ob 4. uri zjutraj katastrofalen potres v razdalji 8400 km; valovanje je trajalo 4½ ure. Potres je moral biti nenavadno silen.

Ordinacije za očesne in ušesne bolezni po umrlem g. dr. Bocku je prevzel g. dr. Ernest Dereani iz Gorice. Ordinuje Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 4.

Umrli je v Ljubljani Novomeščanka, gospa Karolina Petsche roj. Mayer, davkarjeva vdova, dne 24. januarja, po dolgem, mučnem trpljenju, previdena in vboguudana. Bog ji daj rajski mir!

Miši snedle denar. Nekemu kmetu na vzhodnem Štajerskem, ki je menil, da je denar najboljši shranjen doma, so miši snedle devet dvajsetkronskih bankovcev.

Milijonarka umrla lakote. Iz Sarajeva poročajo: Po svojem nezaslišanem skopuštvi in sebičnosti znana milijonarka Ana Dugonić je te dni tu lakote umrla, stara 72 let. Starka zaradi skopuštva ni imela nobenega posla in niti postrežnice. Živela je skrajno revno in zakurila si je le v najhujšem mrazu. Zadnji čas je tri dni ni bilo nič na izpregled, zato je policija siloma vdrla v stanovanje in našla starko v revne cunje zavito mrtvo na tleh, dočim je bila na divanu lepo zložena svilen odeja. Skopuhinja očitno niti v najhujši sili ni imela srca, da bi se odela z njo. Starka je umrla lakote, kakor je pokazalo raztelesenje. Sorodnikov ni zapustila nikakih ter dobi celo njeno premoženje njena domovinska občina Mostar.

Dobra žena! Možu je poslala Marija Buchar v Hohenelbe na Štajerskem na bojišče zastrupljeno pecivo in zastrupljeno vino. Zločinko so zaprli.

Orožniški umor pri Oplotnici. Svojčas smo poročali, da je posestniški sin Leopold Matevžič pri Oplotnici ustrelil namestnega stražmojstra Antona Glančnik, ki je imel

od oblasti nalog, da zapre Matevžičev mlin, da se prepreči nedovoljeno mletje žita. Te dni sta stala Leopold Matevžič in njegov oče Anton pred celjskim sodiščem. Oče je priznal, da je vedel, da bo sin streljal na orožnika, sin se je pa zagovarjal, da ga je hotel samo ostrašiti, a ga je po nesreči smrtno zadel. Sin je bil obsojen na 8 let težke ječe, oče pa na sedem mesecev. Oba sta kaznen takoj nastopila.

Roparski umor na Dunaju. V njenem stanovanju so našli ubito gospo Gizelo Loschitz, mater znanega zobozdravnika dr. Pfeffermanna. Sum je takoj padel na novo postrežnico, ki se je bila predstavila kot Jožefina Leitner. Hčerka ubite, ki je uradnica, je med fotografijami nevarnih tatic na policiji takoj spoznala novo postrežnico, ki se piše v resnici Viljemina Lichtenecker, je bila že velikokrat kaznovana ter so jo ravno zopet iskali zaradi težke tatvine. Ljubimec Lichteneckerjeve je agent Aleksander Hirt, večkrat kaznovan zločinec in ravno kar zopet zasledovan po tiralici. Domnevajo, da je on ubil s sekuro gospo Loschitz, pri čemer mu je pomagala Lichtenecker. Oba zločince so prijeli v Gradcu; svoj peklenski zločin sta priznala.

Roparja zaprli. Kočar Franc Plavčak iz Sv. Roka pri Rogatcu je hotel te dni v neki trgovini menjati tisočkronski bankovec. Ko so ga vprašali, odkod ima denar, se je zapletel v taka protislovja, da so ga zaprli. Osumljen je namreč, da se je udeleževal znanih drznih ropov po obmejnih krajih. Plavčak je znan, že večkrat kaznovan tat.

Na Svečnico dovoljeno jesti meso. Gledé na to, da je v petek, dne 2. februarja, cerkven praznik, je deželna vlada razveljavila za ta dan prepoved uživanja mesnata jedila.

Iz Suhora se nam poroča, da je gosp. župniku Jak. Pavlovčiču, ki so ga, kakor znano, 13. decembra napadli roparji, sedaj že toliko bolje, da opravlja polagoma vsa svoja vsakdanja opravila. — Dal Bog, da se občepriljubljeni in velespoštovani gospod župnik prav kmalu popolnoma pozdravi in da se mu zopet povrne njegova poprejšnja živahnost in veselost!

„Dol. Novice“ bi ne smele manjkati v nobeni hiši na Dolenjskem.

Prigoni (sejmi) za plemensko živino.

„Kranjsko deželno mesto za dobavo klayne živine v Ljubljani“ priredi dogone za mlado živino, in sicer:

Dne 5. svečana t. l. v Novem mestu, 7. svečana v Št. Jerneju na Dolenjskem, 14. svečana v Črnomlju, 15. svečana v Kandiji pri Novem mestu, 17. svečana v Št. Vidu pri Zatičini, 21. svečana v Ribnici.

Ti prigoni se prično točno ob 9. uri dopoldne. Prignalo se bo iz cele okolice teh krajev mnogo lepe, plemenske, mlade živine, zlasti volov, ki se deloma lahko uporabljajo že sedaj za vožnje, deloma pa bodo ravno prihodnje spomlad dorasli za delo. Na razpolago bo tudi lepih plemenskih telic. Živina v teh krajih je sive pasme in je posebno dobra za vprego, zato se opozarjajo kmetovalci cele dežele na to priliko nakupa. Pravico nakupa ima vsak kranjski kmetovalec, kateri prinese potrđilo od svojega županstva, da rabi živino za plemo oziroma vožnje. Opozarja se kmetovalce tudi na to, da se utegne živina tekom prihodnje spomladi podražiti in da vsak naloži svoj kapital, ako nakupi mlado plemensko živino, seveda to v toliko, kolikor ima potrebne krme.

Prigoni se bodo vršili pod nadzorstvom posebne komisije „Kranjskega deželnega mesta“ in se živina ne bo smela prodajati preko določenih cen. K prigonom se sme prignati živino v starosti do dveh let. Starejše živine se ne bo pustilo na sejmišče in tudi ne bo prodajalo. Mešetarji in prekupec bodo na teh prigonih izključeni.

Zanimiv zapisnik o cerkveni vizitaciji v mokronoški župniji leta 1702.

Spisal Ivan Steklasa.

Šentruperški župnik je imel pravico instalacije in vizitacije v vseh onih župnijah, ki so se izločile iz veležupnije šentruperške celo še nekaj časa potem, ko je bila utelovljena ta veležupnija novomeškemu kapitelju. Prošt novomeški, na katerega je prešla kasneje ta pravica, se pa v vseh instalacijskih dekretih pozivlje na to pravico le kot imejitelj šentruperške veležupnije. Ko so bili leta 1787. uvedeni v ljubljanski škofiji dekanati, je ostala tudi šentruperška veležupnija kot dekanija v svojem starem obsegu z župnijami: Polšnik, Dole, Boštanj, Šentjanž, Sv. Trojica in Mokronog. Pridružena jej je bila tudi trebelska župnija, ki pa sicer ni spadala na staro ozemlje šentruperške veležupnije. Glede pravice instalacije šentruperškega župnika sem že iznesel dokaz v podlistku „Dol. Novic“ leta 1915 štev. 21., a glede pravice vizitacije sem našel dokaz v novomeškem kapiteljskem arhivu, kjer se nahaja dobro ohranjen zapisnik (Q Nr. 3) o vizitaciji, ki sta jo opravila v mokronoški župniji 3. julija 1702 šentruperški župnik Ivan Počervina in kapelan Ivan Lubi.

Najprej sta vizitirala cerkveno podružnico sv. Florijana. Določila sta, da se mora prostor pred cerkvijo ograditi, da ga ne osnaži živina, ki se tamkaj pase. Posebno je treba na to paziti, da se to ne zgodi ob času žegnanja. Kelih, razen katerega ni v cerkvi sicer nobene vrednosti, naj se shrani pri cerkvenem ključarju, da ga ne bi odnesli tatje. — Cerkev na Žalostni Gori je bila z vsem dobro oskrbljena in vse je bilo v redu. Le to mora vikar mežnarju naložiti, da opravlja sam vse, kar se tiče podvorbe duhovnov pri oltarju ne pa njegova žena. — Župnijska cerkev sv. Tilna v Mokronogu obiluje z vsem potrebnim, zato naj se naredi nov tabernakelj in ključ pozlati ter naj se hrani viseč na svileni vrvi; tudi okras na oltarju in nova vrata naj se naredijo. Oltarni prt se mora spremeniti, ker se bo sicer odluščil še pečat na portatilu, kar se je opazilo tudi v cerkvi pri sv. Florijanu. Ker ima vsak oltar svojega oskrbnika, naj poskrbi vikar, da se naredijo nova antipendija. Vrč za polivanje pri krstu se mora dati narediti, če ne iz srebra pa iz medi ter ga držati vedno čistega. Velikonočna sveča, če je lesena, oblita z voskom, se sme rabiti le o veliki noči, če se nabavi pa nova od samega voska, se lahko potroši. — Tožbe proti vikarju. Mestna občina pravi, da so za veliki zvon dali manj ali več tudi neki bližnji prebivalci, da se zvoni njim in njihovim naslednikom ob pogrebu. Vikar pa zahteva zdaj plačo zato. Otrokom se ne zvoni z nobenim zvonom. Gostači, (hhaischler) a ne meščani morajo dajati kapelanu in mežnarju kolekturo in vikarju desetino, in vendar se zahtevajo od njih 4 reparji (pacei) za krst, kar zovejo duhovni „vintini“. (Repar je bil denar za štiri kr. ali 14 črnih vinarjev; en funt vinarjev je imel 17 reparjev in dva vin.; en ogerski goldinar je 20 reparjev; en gold. v zlatu je 90 kr.; ena petica je pet reparjev). — Simon Šetina se je potožil, da mora plačati od cerkvene njive osem funtov, poprej je bilo le komaj 12 reparjev. — Meščani so prigovarjali, da nimajo doma službe božje, pa ostanejo tako večkrat brez nje, vikar pa vendar le pobira desetino. Plača se od cerkvenih njiv in so še drugi dohodki, pa vendar oltarji niso niti najmanjše ozaljšani. — Na te pritožbe se je odgovorilo tako-le: Vikar naj da zvoniti vsem meščanom, ki imajo pravico na to, z velikim zvonom. Če se pritožijo plemiči iz okolice, da zdaj ni nobene razlike med njimi, naj se zvoni plemičem malo dle, nego meščanom in drugim ljudem. Malim, ne izpod dve leti, naj se zvoni z enim delom, če žele meščani

kaj več, naj se da cerkvi kaj miloščine. — Gostači, ki plačajo kolekturo in desetino, naj dajo v bodoče za krst le dva reparja. — Simon Šetina plača od cerkvene njive le en goldinar. Vikar mora ceniti najem sam, le ne čez mero, sicer pa naj ostane za zdaj stara cena. — Vikar je dolžan brati doma maše na vse velike praznike, razen na mlade nedelje in neke praznike, ko je služba božja na Žalostni Gori ali pri sv. Florijanu, kamor naj sledijo ovce pastirja. Tudi na druge nezapovedane praznike je dolžan vikar brati doma mašo, razen če je bil proš, da opravi službo božjo romarjem na Žalostni Gori ali kje drugje, a zato naj se ne hudujejo meščani. — Vikar naj daje v bodoče račune s ključarji, da bodo meščani znali, kam gre denar in da ne bodo mogli prigovarjati. — Kapelan dobi za obhajilo in pogreb tri groše; če se pa hoče, kakor je navada, imeti govor nad mrličem, dobi še 30 kr. Za poroko dobi štiri reparje. — Če kdo neuredno plačuje najemnine za njive, naj se mu vzamejo in dajo drugemu. — Cerkev sv. Florijana ima zaklade 9 pravih cekinov in 12 v obliki krone; cerkev sv. Tilna pa 26 cekinov in 10 v obliki krone. Denarja imata v posojilu obe cerkvi pri Josipu Adamu baronu Galu 200 gold. nemške vrednosti, pri grofu Reissigu pa 100 gold. Teh 100 gold. naj vikar hitro iztirja, ker je nevarnost, da jih izgubi. — (Baron Gal je bil posestnik mokronoškega Turna, grof Reissig pa mokronoške graščine.)

Na pot.

Stopil je na belo cesto
v srečo polno zlatih nad
vriskal je, ko šel je v mesto
svojo srečo si iskat.

Solnce žarko je sijalo,
ko je stopal v širni svet.
Petje ptic ga je spremljalo,
klanjal se mu je vsak cvet.

Tam z gorá je klic priplaval
in donel črez dol in plan
in mladenič je zaznaval,
da mu vstaja novi dan. Tihomir.

Raznotero.

Buffalo Bill umrl. V Ameriki v Združenih državah je umrl na svojem posestvu Big Hom prosluli Buffalo Bill, s pravim imenom Miroslav Cody, o katerem je pred nekaj leti s posebno slastjo in strastjo prebiral tudi naše ljudstvo njegova gorostasna dejanja in nadčloveške njegove čine. Učakal je visoko starost 70 let in je dosegel čast polkovnika po burnih mladostnih dneh, ki jih je preživel na pustem zapadu in pestrih potih življenja. Njegov oče je padel v takim imenovani mejni vojski v Kanadi in mladi Cody je postal kurir. V smelosti in naglosti je že tedaj slovel. Kakor 20 letni mladenič se je oženil in si je našel prav sebi primerne posle. Zavezal se je mnogobrojnemu delavstvu pri gradbi železnice Canadian-Pacific dobavljati meso bivolov, ki se pasejo v preriji. Najel je družbo lovecev, s katerimi je brodil preko pustinj, v katere še ni bila doslej stopila bela noga. V osemnajstih mesecih je sam pobil 4280 bivolov in tako se ga je prijel priimek Buffalo Bill. V letih 1867 do 1872 se je bojeval z Indijanci rodu Sioux in Cheyenne. Postal pa je junak dne, ko je v dvoboju usmrtil poglavarja Cheyennev. L. 1890 in 1891 je vodil odpravo proti Siouxom in bil ranjen v koleno. L. 1883 je prepotoval s svojo zbirko spominov iz bojov z Indijanci celi svet in s tem zaslužil milijone. Razume se, da se ga je polastilo klativiteško slovstvo o rdečekožcih, a kar ni doživel v resnici to je pridejala domišljija.

Prava umetnost ob pravem času. Prof. dr. Rabes na vseučilišču v Hali na Sali se bavi s študiranjem, kako bi bilo možno živeti živim stvarjem brez hrane. V današnjih dneh pomanjkanja in stradanja je Rabesova študija o umetnem gladi, še bolj: o umetnem hranenju, pač zelo aktualna. — Čim več živi živa stvar v miru, tem dlje zdrži brez hrane. Ptice ujede, ki presede večkrat po cele poldne na veji, zdrže dlje nego lastavice, ki neumorno lovijo po zraku mrčes. A še dlje zdrži glad razna golazen, ki je pravzoro negibanja. Podoben pojav najdemo tudi pri zimskem spanju mnogih živali. Ali vse te prekosijo stenice, „stradalne umetnike“, ki žive čili, kakor trdi Steinmann, po več mesecev v destilirani vodi brez hrane. Nekatere živali morejo po več let v nekakem otrpnelem stanju izsušenosti živeti, da pozneje iznova ožive. Tako more preživeti pšenična zadržavka v podobnem stanju celo 27 let. Trihin živi v mišicah svojega nositelja do 30 let, da se potem, začutivši se v želodcu drugega, iznova zbudi k življenju. Pri polžih so slučajji, da polži, shranjeni v zbirkah po 30 let in skriti za svojo apeno pokrovko, po tej dobi na vlažnem zopet oživijo. Runjeet Singh, ki sam ni veroval v fakirske umetnosti, uvesti se v otrplost in živeti daljšo dobo brez dihanja in brez hrane, je dal zazidati fakirja, ko je bil uspavan in zašit v vrečo, z voskom zamašenimi nosnicami. Po preteku 6 tednov je jela vreča plesniveti, ali ko so vrečo polili z vrelo vodo, je fakir zopet oživel. To se je neki v resnici zgodilo. — Jasno je, da bi se mnogi ljudje ne le v današnjih dneh temveč tudi v časih, ko ni bilo pomanjkanja, radi priučili podobni umetnosti, zlasti če ne bi bila združena z daljšo dobo učenja.

Kako dolgo zdrži človek brez hrane? Najznamenitejši čin v stradanju je dosegel v zadnjem času badenski profesor Arnold Ehret, ki je preživel ob najstrožjem nadzorstvu zaprt celih 40 dni brez vsakršnih živil. Žejo je gasil pri tem z mineralnimi vodami. Najpomembnejše pri tem pa je to, da ni imel 40 danih post zanj nobenih škodljivih posledic. — Znana stradalna umetnica Servalova je izvršila v poslednjem času vrsto stradalnih poizkusov. Zdržala je največ 25 dni brez hrane. Pri tem je izgubila 10 kg od svoje telesne teže. Človek zdrži torej vrsto dni brez hrane, a mora se ogibati vsakega težkega dela in piti precej pijače. Žeja je za človeka hujša nego lakota. Nekatere živali pa zdrže tudi brez žeje jako dolgo. K temu spada stara šaljiva uganka: V čem se loči človek od velbloda? — Odgovor se glasi: Velblod more dolgo delati brez pijače, a človek more dolgo piti brez dela.

Dobro mleko.

„Za rezati — tako je gosto mleko!“ pravi Marijana, dekla, ko je končala svoje opravilo v hlevu. „Ravno petdeset litrov ga je! To bi morala biti zelo nespametna, če bi pustila skopi gospodinji ves dobiček in jaz naj bi imela samo trud od vsega tega! Pet litrov bom odlila in jih bom prodala mlekarici na svojo roko, saj že dolgo rabim nov predpasnik. Tega ne bo nobeden človek zapazil pri tako dobrem mleku!“ In odlila je pet litrov mleka, v nadomestilo pa nalila v gospodinjino mleko pet in pol litra vode, potem pa odnesla vseh petdeset, dobro merjenih litrov k gospodinji.

„Hi, hi,“ se je muzala kmetica, ko je bila sama s prinešenim mlekom, „čuha in sivka, to ste dve kravi, kakršnih se na celem svetu drugje ne najde, kot v mojem hlevu! Tako gosto mleko, tako izvrstno mleko in koliko ga je!“

Tako govoreč je prihajala vedno bližje vodnjaku in čisto zamišljena je napolnila vrč — z vodo seveda, — ga potem izpraznila, — se razume, da v mleko. In popolnoma zatopljena v misli je to dejanje

ponovila še dvakrat: „To bi bilo vendar zelo škoda,“ meni sama pri sebi, „če bi dobili mestni škrici to izvrstno mleko, kakoršnega sta mi namenili sivka in čuha; kaj ni istina? Deset litrov vode, to se nič ne pozna in jaz pa pridem tako lahkim potom do že dolgo zaželjene svilenе rute.“

Dekla, ki je vozila kmetici mleko v mesto pride z vozom in ga odpelje. Kot je že menila in sodila o mleku Marijana in kmetica, tako tudi ona. „Ta bi bila lepa, če bi dobili meščani tako dobro mleko! Lenuhi ne delajo cel dan nič in bi radi dobro mleko; eden izmed nas naj bi pa nosil krvave žulje“

Tako modrujoč je privozila do nekega vodnjaka ob cesti; prime za roč in tako srdito zanj poteza, kot da bi držala živo hudobo za vrat. Naenkrat se vzdrami od svojega dela. „Oho!“ pravi malone v strahu, „kmalu bi bilo preveč; pa nič ne stri; jaz rabim že tako dolgo novo obleko!“

Prišedši v mesto, odda mlekarici mleko, ki je narastlo sedaj že do sedemdeset litrov, in se odpelje domov.

Mlekarica, pri kateri je oddala mleko, zmaže večkrat z glavo in računa izkupiček. Devetdeset litrov bi rada prodala, pa jih ima samo sedemdeset in njena soseda ima nov klobuk, dočim ga ona nima. Pomagala si je zopet z vodo, da se maščuje nad usodo...

Komaj se je to zgodilo, pride, kakor vsak dan, mestna kuharica za svojo gospodo po dva litra mleka. Rekla je: „Ravno prav sem prišla, da dobim zanesljivo sveže mleko, ker sem videla, da ga je ravnokar pripeljala kmetica. Povem vam, da se naš malček kljub vašemu dobremu mleku prav nič ne more zboljšati...“

V njenem sočutnem sreču pa ni samo prostora za malega gospejnega ljubljénčka, ampak za svojega desetnika. Težko dobi ona pri natančnosti njene „milostljive“ kako desetico za njega, ki gre tako rad v nedeljo malo ž njo na izprehod. Tako mora biti mleko zopet krščeno s pol litrom vode...

„Jaz ne vem,“ pravi pozneje gospa, ko polni steklenico za sinčka, „zakaj noče dojenček uspevati in zmeraj kriči, če vidi steklenico? Ali je morebiti to dobro mleko z dežele preveč gosto zanj?“

„Seveda je to vzrok!“ pravi gospod soprog pri pisalni mizi, ne da bi se ozrl. „To bi morala ti vendar že vedeti!“

In marljivo zredči skrbna mati svojemu dojenčku mleko. — — —

Razvedrilo.

Vesten uradnik. „Naš gospod svetnik je tako vesten v službi, da ko bo umrl, bo gotovo tako uredil, da bo pogreb na nedeljo, da ja uradniki ne bodo nič zamudili.“

Če je res? Kar pripovedujejo lovci ali logarji — je vse resnično. Prav neradi govoré ti ljudje kaj tacega, kar bi resnici nasprotovalo; saj priznavajo in trdijo sami, da lažejo le v sili. Samo poslušalci so premalo dovzetni za resnico — edino to je napaka.

V šoli. Profesor učencu, ki ga je vodja okregal: „No, jaz menim, da se bote poboljšali in si to, kar vam je gospod vodja pod nos dal, za ušesa zapisali!“

Nedolžen prešič. „Ti stara, kaj ko bi za najino srebrno poroko zaklala našega debelega prešiča?“ — „Lepo te prosim stari, ne storiva tega. Kaj je prešič kriv, da se že 25 let vojskuje!“

Ženitna ponudba.

Mlad gospod, z lepim premoženjem, se želi seznaniti z gospico, ki bi imela posestvo, gostilno, ali nekaj kapitala. Tudi vdova z enim otrokom ni izključena.

Ponudbe pod **lepa prihodnost št. 1914** na tiskarno J. Krajec nasl. 115-2-1

Loterijske številke.

Trst, 24. januarja 24 76 8 85 37

Tisk J. Krajec nasl.